

ИҚЛIM ЎЗГАРИШИ БҮЙИЧА ХАЛҚАРО САММИТДА САЙЁРАМИЗДАГИ ГЛОБАЛ МУАММОЛАРГА ЕЧИМ БЎЛАДИГАН ТАШАББУСЛАР ИЛГАРИ СУРИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Бирлашган Араб Амирликлари Президенти Мухаммад бин Зоид Ол Наҳённинг таклифига биноан 1 декабрь куни Дубай шаҳрида ўтаётган БМТ Иқлим ўзгариши бўйича конференциясининг (COP28) асосий ялпи сессияси ишида иштирок этди.

Тадбирда дунёning 170 дан зиёд мамлакатлари давлат ва хукумат раҳбарлари, нуғузли халқаро ташкилотлар ва молиявий институтлар раҳбарлари катнашмоқда.

байрами ҳамда тарихий саммитни муваффақиятли ташкил этишни билан саимий кутлаб, Амирликлarning иқлими ўзгаришига қарши кураш борасидаги глобал ташабbuslарini

Ўзбекистон Президенти таъкидлаганидек, ҳозирги даврда иқлим муаммолари жаҳондаги барқарор ривожланиш йўлида энг асосий таҳдидга айланни ултурди. Иқлим ўзгаришининг салбий оқи-

минтақаларда, айниқса, жiddiy сезилмоқда.

Мамлакатимиз етакчиси йигилгандарнинг эътиборини айрим фактларга қаратади.

йилларда фавқулодда иссиқ кунлар сони 2 марта ортди, музликлар майдонининг учдан бир қисми эриб йўқолди.

Тупроқ емирилиши, мунтазам чанг ва кум бўронлари, ичимлик суви тақчили-

мintaқадa истиқомат қилаётган миллионлаб одамларнинг турмуши сифатига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Президентимиз "яшил" иктиносидётга ўтиш ва углерод нейтраллигига эришиш

Давлатимиз раҳбари нутқининг аввалида Бирлашган Араб Амирликлари раҳбаририяти ва халқини миллий

ҳамда "яшил" тараққиётга қўшаётган катта хиссасини алоҳида қайд этди.

батлари замонамизнинг аянчли экологик инциррозларидан бири — Орол фокиаси туфайли Марказий Осиё ва унга ёндош

Масалан, Марказий Осиёда ҳаво ҳароратининг ошиши жаҳондаги ўртача кўрсаткичдан икки баравар кўп, сунгти

ги, ҳаво ифлосланиши, биохилма-хиллиқ қисқариши, ҳосилдорликнинг кескин пасайиши ва кўплаб бошқа муаммолар

Янги Ўзбекистоннинг устувор стратегик вазифаси эканини таъкидлади.

Давоми 2-бетда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ БИРЛАШГАН МИЛЛАТЛАР ТАШКИЛОТИНИНГ ИҚЛИM ЎЗГАРИШИ БҮЙИЧА КОНФЕРЕНЦИЯСИДАГИ (COP28) НУТҚИ

Хурматли делегация раҳбарлари! Буғунги тарихий саммитга таклиф этилганимиз ҳамда анжуманинг юқори даражада ташкил қилингани учун Бирлашган Араб Амирликлари Президенти Мухаммад бин Зоид Ол Наҳён Альо Ҳазратларига билдирилган саимий миннатдорлик сўзларига кўшиламан.

Биз Амирликларнинг иқлим ўзгаришига қарши курашдаги глобал ташабbuslari ва "яшил" тараққиётга кўшаётган катта хиссасини олишишлаймиз.

Фурсатдан фойдаланиб, Бирлашган Араб Амирликлари халқини Миллий байрами билан чин дилдан қутлайман.

Хурматли саммит иштирокчilari!

Иқлим муаммолари барқарор ривожланиш йўлида энг асосий таҳдид.

Бу хавф-хатарлар ҳатто дунё гео-сиёсий архитектурасига ҳам таъсир кўрсатмоқда.

Иқлим ўзгаришининг салбий оқибатлари Орол фокиаси туфайли Марказий Осиёда, айниқса, жiddiy сезилмоқда.

Минтакамида ҳаво ҳароратининг ошиши жаҳондаги ўртача кўрсаткичдан икки баравар кўпид. Фавқулодда иссиқ кунлар сони 2 марта ортди, музликлар майдонининг учдан бир қисми.

Биз 2030 йилга бориб, 25 гигаватт қайта тикланувчи энергия қувватларини барпо этамиз. "Яшил" водород ишлаб чиқариш бўйича илк амалий қадамларни ташладик.

Тупроқ емирилиши жараёнлари 30 миллион аҳоли турмуш тарзига салбий таъсир кўрсатмоқда. Кучли чанг ва кум бўронлари одатий хотга айланди.

Ичимлик суви тақчилиги, ҳаво ифлосланиши, биохилма-хиллиқ йўқолиши, қишик ҳўялиги ҳосилдорлигига пасайиши каби муаммолар тоборағ авж олмоқда.

Бу глобал хавфлар кенг минтақамизда хатарли нуқтага етиб келмоқда.

Хурматли делегация раҳбарлари!

Иқлим муаммолари барқарор ривожланиш йўлида энг асосий таҳдид.

Биз ҳавф-хатарлар ҳатто дунё гео-сиёсий архитектурасига ҳам таъсир кўрсатмоқда.

Хурматли анжуман қатнашчилари! "Яшил" иктиносидётга ўтиш ва углерод нейтраллигига эришиш Янги Ўзбекистоннинг устувор стратегик вазифаси.

Биринчидан, Париж шартномаси доирасидан Иқлим ўзгаришига мослаши соҳасидаги Глобал ҳадли механизми тезорқ келишиш тарафдоримиз.

Биз Марказий Осиё иким мулокоти платформасида Адаптация стратегияси ишлаб чиқмоқдамиз.

Кече "йўкотиш ва зараплар" жамғарасини ташкил этиш бўйича қабул қилинган муҳим қарорни кўсак баҳолаймиз.

Иккичидан, глобал миқёсда кам углеродли иктиносидётга ўтиш адопати, шаффо ва инклиюзив бўлиши зарур.

Бундай ривожланётган давлатларнинг манбафтлари, албатт, инбода олиниши шарт. Бу муаммони "Катта етилиқ ва йигирмаглиқ" форматларида доимий кўришчилиши мақсаддаг мувофиқ.

Чинчидан, биз Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг резолюцияси

Бу борада қуйидаги тақлифларни илори сурмоқчиман.

Биринчидан, Париж шартномаси доирасидан Иқлим ўзгаришига мослаши соҳасидаги Глобал ҳадли механизми тезорқ келишиш тарафдоримиз.

Бу ерда Иқлим технологиялари халқаро экспо-хабни яришида яқин ҳамкорлика тақлиф этаман.

Тўртинчидан, иқлим ўзгаришига қарши курашда имл-фан ўтиқларидан кенг фойдаланиш лозим.

Тошкентдаги "Яшил университет" негизидаги "Иқлим имлӣ форуми"да давлатларнинг етакчи олим овслари чакрираман.

Ер деградацияси, сувдан фойдаланиш, озиқ-овқат хавфисизлиги муаммолари Форум кун тартибидан жой олади, деб ишонаман.

Бешинчидан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ўтказиш ниятидамиз.

Халқаро меҳнат ташкилоти билан

"Яшил бандлик" дастурни ишлаб чиқиш ва Моделлаштириш марказини ташкил этишини тақлиф қиласаман.

СОР ёшлар конференциясини мамлакатимизда юқори даражада ташкил этишига тайёрмиз.

Хурматли дўстлар!

Ўзбекистон иқлим ўзгаришига қарши кураш бўйича умумбашарий гояларга доимо содиркадир.

Бу эзгу мақсадда келгуси йили Сармаканд халқаро иқлим форумини ўтказиш ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг алоҳида резолюциясини қабул қилиш ташаббусимизни кўллаб-куллаштираща чакрираман.

Ишончим комил, буғунги саммитизиз сайёрамизнинг янада барқарор, фарсона ва хавфиз келажагини таъминлаштиришга хизмат қиласади.

Эътиборингиз учун раҳмат!

ЎЗБЕКИСТОН ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИННИГ 80 ЙИЛЛИГИГА

УСТОЗИДАН ЎЗГАН ШОГИРД

Нуридин ОЧИЛОВ,
Ўзбекистон журналистлар уюшмаси аъзоси

Эрталаб кўл телефоним жиринглади, нотаниш рақам.

— Ассалому алайкум, эшитаман! — дедим.

— Ваалайкум ассалом! — эркак кишининг ўқтам овози эшигиди, — Ўзбекистон Фанлар академиясининг Ўсмилк маддалари кимёси институтидан Тохир Дўстмуҳамедовман.

Яхшимисиз, Нуридин? Кизининг академик Иброҳим Мўминов

ҳақида “Янги Ўзбекистон”да чиқсан мақолангизни кўпчилик

бўлиб ўқидик. Яхши ёзибиз.

Табриклиман.

— Эътиборингиз учун рахмат! — дедим газета ўйидиганлар борлигига севиниб.

— Бизда ҳам бир тақиғ бор, — давом этиди сухбатдошнома максада ўтиб. — Ҳаммамизинг устозимиз Собир Юнусовни биласиз. У мени талабалигимда бўлган институтга шугуна оғлан. Эртага тушдан кейин кела ола-

сизми?

Мен рози бўлдим. Бориб, олимлар билан гаплашиб, бир талай материал билан кайтдим. Мана, академик Собир Юнусов хакида илмий очерк ҳам тайёр бўлди. Уни “Янги Ўзбекистон” газетаси ўқувчиларига тақдим эттаётганимдан бахтиёрман.

**

У отасининг баҳту баҳтиёрлик, меҳру муҳаббатда тўла кўларига ҳайрат ҳавас билан тўйиб-тўйиб бўларига. Кўчталари билан юзларини силаб, олам-олам қувонч баҳш этголмади. Қучоғида яйраб, кикир-кикир кулолмади. Ислими айтиб, эшикдан кириб келганди, сунганаң чўчолмади. Чехрасию ёқими хиргойларини ҳам эслаб кололмади...

Энди ёнида ота-онасининг овозини таний бошлаган етти олий кўдак бўларни қайдан ҳам билисн?! Мурглигидеаёт етим копганини қандай эсласин?! Қора кононин қайтишини мушук бўлган ўша замонда тўрт бола онанин кўлига қарб қолганини-чи? Азобда колган муштипар онанин дўлумпо жиҳя тикиб, рузгор тебраттани ёдуда колғанмискин! Ҳа! Айнан мана шуниси хотирида мурхланий қолган. Чунки у наожони иғнати тез ататоси шилатишини киптрик кўмак кузатар, койил қолар, бирор туну кун нур тўкин зўриқсан кўзлар қизарганини кўриб, хўрсаниб-хўрсаниб кўярди. Нима килиб бўлса ҳам онасига ёрдам бериб, унинг оғирини енгиз кишиши ўйлар, биниш-ти-киши тезор ўрганиб олиши максад килгани учун иғна бўшашини кутиб турарди. Буни онаси ҳам алакажон сеғзан, шу боис, нафас ростлаш чорги иғнани ўғлига узатар, унинг бу ўлмас ҳунарга иштиёқи зўрлигидан жуда-жуда севинаян эди. Афуски, болапар углайтани сайн оиласидан ташвиши ортар, биргина иғна билан уларни ҳам едириб, ҳам кийдиришни ақтга сидириб бўлмади. Оиласидан ахволидан боҳбар кўни-кўннилару қариндошлар эндигина тўккизга қадам кўйган Собиржонни Тошкентнинг Ўқи кўнсигидаги интернетга беришга онаизони кўндиради. Она буни сира истамасада, мажбур бўлгани учун дув-дув ёш туккакча кенжатоининг нозу кўзларидан ўтиб, етим-хонага кузатиб қолади.

Собир интернатда аъло баҳоларга ўқиши, одобри ва ишчалигин билан тез орада ҳамманинг ёзтиборини тортади. Ойлар ўтиб, интернат раҳбарни руҳиста билан онажонидан ҳабар олганни уйига боради. Шароит ўнгламаганин, кийим-кечаклару кўрпа-тӯшаклар ямаб бўлмас холга келганини кўриб, юраги эзилиб кетади. “Демак, мен ишшашим керак. Ішламасам бўлмайди!” деган қарор билан интернатга қайтиб, бор гарни директорга айтади. Дириектор ахволни тушунгач, Собирни вагон таъмирлаш заводининг тунукасозист устахонасига ишга ўхжап кўяди. Бу ерда у Саидхамадон деган кишининг ёнида турб, вагонга ўрнитадиган тўрт бурчакли фонар ясай бошлайди. У Собирни ўз ўлдигидан билиб, ҳунари сирларини кун билан ургатар, ҳали она сути оғиздан кетмаганини хисобга олиб, оғир унда ұндарас, ҳар қадамда қўз-қулок бўлиб, меҳр-оқибат кўрсатиб турарди. Биринчи маошини олган кунни онажонини кўриб келиш учун устозидан руҳсат олиб, дўконга чопади. Кийимлик ва кура-кўрча учун чит сотиб олиб, уйига ошиқади. Она согза-салому пулни олар экан, ўғлининг бу химматидан қуонганданими, юзларига беихтиёр ёш думалайди. Шуши кенжатои ойлигини тиин-тиинигача онажонига келтириб берад, ўзига ул-бул олишина ҳәлига ҳам келтирмас эди. Шу замонда ойлар, йиллар ўтид. Собир замондига пасту баҳандони, оғир-енгили оаччик-чучугини тобига, яхшигина тобланди. Бола бўлса-да, каттала олдида ўзи-

Акс ҳолда, ўсиш ва ўзгаришларни кўрган бўлсангиз, ўзбекларда “Аввал ўзинга бок, сўнгра ногора кок” маколи бор. Ўзбекистонга кепганингизга ўн йилдан ошидими, ошиди. Шу даврда ўнта ўзбекча сўз ўргандингизми? Ўк! Булар бўлса, — Сергей Николаевич орқароқда ўтирган близларга ишора килди, — рус тилида гаплашадиган бўлиб қолди. Ана Юнусов, ана Норқизев. Хўш, улар “бош чаноги тараққиёт этган” кайси оврўполидан кам?! Ҳеч кайсидан кам эмас!..

Малларнинг профессор айтганларига пушаймон кўлдими, қизариб-бўзарив, шалваригана жойига бориб ўтиди. Шундан сўнг ҳамма жойда талабаларга отапчароғанинг иянгиди. Бу унга бир умрлик сабоб бўлибигина қолмай, янги-янги имкониятлар эшигидан ҳам очиб берди.

1933 йил ёзида уч ойлик амалиёт ўташ

учун беш талабага Бутуниттифоқ ким-фар-

зини обдан суриштириб, талабанинг максад-муддаосини билгач, ёндан бир даста туп чиқариб:

— Оёгинган ботника, устинга пальто ол, яхши ўки! — деди. — Бу ерда ҳар бир соат, ҳар бир кун ғонимат. Унумли фойдалан...

Баъзан трамвайга пул топломайдиган Собир Файзула Хўжаевга чин дилдан миннаторорлик билдириб, боши осмонга етгудай бўлиб ётогига қайтади. Пулни санаб довдириб қолади — 1,5 минг сўм! Қувончига симай, онажонга яхши ёзади. Кейин китоб вақатлайди. Никоят кийимга ёлчий-

диган бўлишини ўйлаб, тонг оттиради. Наридан-бери нонушта килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

Собир ган нима ҳақда ўтказганини тақдирлайди. Майдон мўлодай котиб қолади. Майдон-бери ўтказганини килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

Собир ган нима ҳақда ўтказганини тақдирлайди. Майдон мўлодай котиб қолади. Майдон-бери ўтказганини килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

Собир ган нима ҳақда ўтказганини тақдирлайди. Майдон мўлодай котиб қолади. Майдон-бери ўтказганини килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

Собир ган нима ҳақда ўтказганини тақдирлайди. Майдон мўлодай котиб қолади. Майдон-бери ўтказганини килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

Собир ган нима ҳақда ўтказганини тақдирлайди. Майдон мўлодай котиб қолади. Майдон-бери ўтказганини килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

Собир ган нима ҳақда ўтказганини тақдирлайди. Майдон мўлодай котиб қолади. Майдон-бери ўтказганини килиб, кийим дўконига отланади. Онасига жун рўмёл, ўзига пальто ва ботника ҳарид килиб, институтга кийиб боради. Уни Орехов сўрганини айтди. Рұхсат сўраб, хузурита киради. Профессор одатдагидек иш билан банд бўлгани учун Собирга бир қараб олиб, яна ёзишида давом этади. Фиркини тутагиб, ручкани жойига кўйяш, ёзик олдига турган ходимига юзланади:

— Нега мендан яширдин? — деди у томдан тараşa тушгандай Собирни биринчи бор сенсиз. — Бу яхши эмас.

билин ўтётганини сезмас, бутун борлиги билан диссертацияга берилган эди.

Собир Юнусов 1939 йилда номзодлик диссертацияси химояси билан соҳининг билимдомони экинди. Энди у Ўзбекистонда кимёни фанини ҳар жиҳатдан равнак тошлириш ва имкониятларидан самарали фойдаланиш борасида бosh қотирад, шу билан бирга, гурикраб ўсила келгётган лабораториясини хам бир лаҳза булин ғонимат. Нихоят, 1956 йили аллома олимниг орзуи рўёба чиқди. — Ўсмилк маддалари кимёни институти ташкил ташиб. У ишларни ҳам, қўлни ҳам совита олмади.

Барча шогирдларни Собир Юнусов хам шогирдларни килиб, индеги изилдаб олди. 1950-1952 йилларда раҳбарлик килиган профессор Собир Юнусов 1952 йилда Ўзбекистон Фанлар академиси академиги ва вице-президенти этиб сайланди. Энди у Ўзбекистонда кимёни фанини ҳар жиҳатдан равнак тошлириш ва имкониятларидан самарали фойдаланиш борасида бosh қотирад, шу билан бирга, гурикраб ўсила келгётган лабораториясини хам бир лаҳза булин ғонимат. Нихоят, 1956 йили аллома олимниг орзуи рўёба чиқди. — Ўсмилк маддалари кимёни институти ташкил ташиб. У ишларни ҳам, қўлни ҳам совита олмади.

Собир Юнусов 1952 йилда Ўзбекистон Фанлар академиси академиги ва вице-президенти этиб сайланди. Энди у Ўзбекистонда кимёни фанини ҳар жиҳатдан равнак тошлириш ва имкониятларидан самарали фойдаланиш борасида бosh қотирад, шу билан бирга, гурикраб ўсила келгётган лабораториясини хам бир лаҳза булин ғонимат. Нихоят, 1956 йили аллома олимниг орзуи рўёба чиқди. — Ўсмилк маддалари кимёни институти ташкил ташиб. У ишларни ҳам, қўлни ҳам совита олмади.

Собир Юнусов босбис ўтган машҳутишларни ашнича ташиб. У ишларни ҳам, қўлни ҳам совита олмади.

Собир Юнусов босбис ўтган машҳутишларни